

Development Of Parenting Self-Efficacy Scale for Parents with Preschool Children

Ramazan SAK¹
Muharrem YILMAZ²

Abstract

The aim of this study is to conduct validity and reliability analyses of the Parenting Self-Efficacy Scale for parents of preschool children. Data were collected from a total of 770 parents, 603 mothers and 167 fathers. Randomly selected half of the collected data (385) were used for Exploratory Factor Analysis (EFA) and the other half (385) for Confirmatory Factor Analysis (CFA). Scale data were analyzed with SPSS and AMOS package programs. As a result of the EFA, it was determined that the scale consisted of 34 items and six factors. The factors were named Cognitive Development, Social Emotional Development, Motor Development, Self-Care Skills, Language Development and General Self-Efficacy. The six-dimensional structure obtained with EFA was confirmed by both first-level CFA and second-level CFA. When the reliability analysis results were examined, it was determined that the Cronbach Alpha coefficient of the scale was quite high at 0.947 in total and that the Cronbach Alpha coefficients were also high in its sub-dimensions (Cognitive Development: 0.907, Social Emotional Development: 0.905, Motor Development: 0.875, Self-Care Skills: 0.883, Language Development: 0.857, and General Self-Efficacy 0.789).

Keywords: Parental self-efficacy, validity, reliability, preschool education.

¹ Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Education, Early Childhood Education, Van, ramazansak@yyu.edu.tr, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-7504-9429>

² Master Student, Tatvan District National Education Directorate, Preschool Teacher, Bitlis, m.mermur@hotmail.com, ORCID No: <https://orcid.org/0009-0005-6568-6765>

Siirt Eğitim Dergisi

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 10.03.2025

Kabul Tarihi: 20.04.2025

Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeğinin Geliştirmesi

Ramazan SAK¹
Muharrem YILMAZ²

Özet

Bu çalışmada, okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynler için Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılması amaçlanmıştır. 603 anne ve 167 baba olmak üzere toplam 770 ebeveyn den veri toplanmıştır. Toplanan verilerin rastgele seçilen yarısı (385) Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve diğer yarısı (385) Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) için kullanılmıştır. Ölçek verileri SPSS ve AMOS paket programlarıyla analiz edilmiştir. AFA sonucunda ölçeğin 34 madde ve altı alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Alt boyutlar Bilişsel Gelişim, Sosyal Duygusal Gelişim, Motor Gelişim, Öz Bakım Becerileri, Dil Gelişimi ve Genel Öz Yeterlilik olarak adlandırılmıştır. AFA ile elde edilen altı boyutlu yapı hem birinci düzey DFA ile hem de ikinci düzey DFA ile doğrulanmıştır. Güvenirlik analizi sonuçları incelendiğinde ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı ölçeğin genel toplamında 0,947 düzeyinde oldukça yüksek ve alt boyutlarında da (Bilişsel Gelişim: 0,907, Sosyal Duygusal Gelişim: 0,905, Motor Gelişim: 0,875, Öz Bakım Becerileri: 0,883, Dil Gelişimi: 0,857, ve Genel Öz Yeterlilik 0,789) Cronbach Alpha katsayılarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ebeveyn öz yeterliği, geçerlik, güvenirlik, okul öncesi eğitim.

1 Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, Van, ramazansak@yyu.edu.tr, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-7504-9429>

2 Yüksek Lisans Öğrencisi, Tatvan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Okul Öncesi Öğretmeni, Bitlis, m.mermur@hotmail.com, ORCID No: <https://orcid.org/0009-0005-6568-6765>

Atf için: Sak, R., & Yılmaz, M. (2025). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeğinin Geliştirmesi. *Siirt Eğitim Dergisi*, 5(1), 22-44. DOI: [10.58667/sedder.1655220](https://doi.org/10.58667/sedder.1655220)

Giriş

İnsan davranışlarının anlamlandırılması için farklı bakış açılarının kapılarını aralayan (Tatlıoğlu, 2021) Bandura, “öz yeterlik” kavramını 1977’de yayımlanan “Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change” eseriyle tanımlamış (Kıvrak Kunt, 2019) ve yarım asra yakın geçmişiyle (Sakız, 2013) dünya çapında birçok araştırmaya konu olmuştur. Öz yeterlik (Bandura, 1977) algılanan öz yeterlik, bireylerin herhangi bir şeyi ortaya koyma ya da ortaya çıkarma kabiliyetleriyle ilgili düşünce ve kanaatlerini içermektedir. Günlük yaşamda ve iş hayatında bireyin istediğini elde etmek için elinden gelen gayreti göstermesi, uğraşması, vazgeçmeme inancı ve direnme kabiliyetidir (Ansari & Khan, 2015). Bireyin yaşamına yön veren ya da etki eden durumları kontrol etme; üstesinden gelinmesi mümkün olmayan durumları, zor ve çözümsüz olarak görmek yerine, o problemin çözülebileceğine dair inanç olarak kabul edilmektedir (Bandura, 1994). Bandura, bu kavramla aynı zamanda kişiye etkin bir görev üstlenmesini sağlayarak kişinin kendisine inanmasına, zorlukların üstesinden gelerek yapılması kolay olmayan işleri yapabileceğine olan inancına işaret etmektedir (Tatlıoğlu, 2021). Ayrıca öz yeterlik kavramı, kişinin yaptığı başarılı işlerde ilgili yeteneğine veya bir işi başarabileceğine dair kanaati ifade etmektedir (Bandura, 1977; Kotaman, 2008; Uyanık, 2014).

Bandura’nın ortaya attığı “öz yeterlik” kavramı farklı meslek gruplarına ilişkin çalışanların öz-yeterliliği başta olmak üzere insanların belli bir konudaki yeterlilikleri için kullanılmakla birlikte aile hayatında da kullanılmıştır. Örneğin; annelerin ebeveynlik öz yeterliliği (Aksoy & Diken, 2009; Arpacı & Dönmez, 2024; Demirdöven & Özyürek, 2022; Kıvrak Kunt, 2019; Kotil, 2010; Kurt & Aslan, 2020), babaların ebeveyn öz yeterliliği (Karlıoğlu & Yıldırım Sarı, 2019; Özkul, 2015), anne-baba/ebeveyn öz yeterlilikleri (Aşkın Ceran, 2020; Cansız, 2021; Cindioğlu, 2015; Deleş & Kaytez, 2022; Demirören & Bingöl, 2022; Kaya, 2013; Koyaş, 2021; Ogurlu, 2016; Tanlası, 2023; Serin & Girli, 2012; Yeğenoğlu, 2019).

Ebeveyn öz yeterliliği Bandura’nın “öz yeterlik” kavramından türetilen pek çok kavramdan biridir. Sarısoy Aksüt (2022), Teti ve Gelfand (1991) tarafından bu kavramın ebeveynlik anlamında çalışmasının yapıldığını ve Bandura’nın kuramından hareketle ebeveyn öz yeterliliğinin alan yazına kazandırıldığını ifade etmektedir. Coleman ve Karraker (1997) de yakın zamanda bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların arttığını belirtmektedir. Anne baba olmak, birçok insan için çok önemli olmakla beraber aile içinde de büyük bir heyecan uyandırmaktadır. Fakat güzel duyguların yanı sıra anne baba olmak, hem pek çok alanda bilgili olmayı hem de çocuğun farklı ihtiyaçlarının karşılanması için birtakım gereksinimleri de zorunlu hale getirmektedir. Zira, uzun zaman alacak olan bu gereksinimlerin karşılanması için ebeveynlerin hazırlıklı olması gerekmektedir (Coleman & Karraker, 1997). Ebeveyn olmak, çocuğun gelişimiyle ilgili bilgi birikimini de gerektirdiği için pek çok insanın düşündüğü kadar sıradan bir sorumluluk değildir. Bunların üstesinden gelebilmek için birtakım özellikler de taşımak gerekir ki bunlardan biri anne-baba öz yeterliliğidir. Bu yeterliliği olan ebeveynlerin sergiledikleri ebeveynlik performansı daha iyi olmaktadır (Gülay Ogelman & Çiftçi Topaloğlu, 2014). Ebeveynler, çocuğa en yakın kişilerdir ve çocukla en fazla onlar zaman geçirmektedir. Bu nedenle çocuğu birçok açıdan etkileyen kişiler, başta anne-baba, daha sonra da aile ortamında bulunanlardır (Bağatarhan & Nazlı, 2013). Çocuk ilk öğrenmelerini aile ortamında oluşturduğu için ebeveynlik rolleri bu anlamda önem taşımaktadır. Yüksek öz yeterliğe sahip kişiler, çocuklarına karşı ilgi gösterip, onların yaşadığı kötü durumlar karşısında farklı bakış açılarıyla sorunlara bakmayı bilmekte ve farklı çözüm yolları geliştirerek çözüm odaklı davranabilmektedirler (Gülay Ogelman & Çiftçi Topaloğlu, 2014). Anne ve babalık görevlerinde belli bir öz yeterlik düzeyinde olanlar, iletişim kurmakta sorun yaşamazlar; bilgi, güven ve öz yeterliliği zayıf kişiler problemlerle karşılaştıklarında zorluk yaşamaktadırlar. Bu durum, doğal olarak onların iletişim kurdukları çocuklarıyla problem yaşamalarına neden olmaktadır (Tedi & Gelfand, 1991). Uyanık Balat (2014) yaptığı çalışmada, okul öncesi dönemde eğitim gören çocukların istenmeyen davranışlarının çözümü için, annelerin öz yeterlilik algılarının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bağatarhan ve Nazlı (2013) da yaptıkları çalışmada, eğitim programlarının ebeveynler için önemine değinerek verilen eğitimlerle ebeveynlerin becerilerinin ve öz yeterliliklerinin yükseltilmesinin mümkün olduğunu belirtmişlerdir. Gelecek kuşakların sağlıklı bireylerden meydana

gelmesinin ancak bugünkü ebeveynlerin sağlıklı olmasıyla mümkün olacağı düşünüldüğünde ebeveynlere verilecek eğitimin de önemi anlaşılmaktadır (Ersanlı Kaya & Hotun Şahin, 2020).

Ebeveynlik öz yeterliliği ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında anne öz yeterliğinin bebeğin/çocuğun gelişim alanlarını önemli ölçüde etkilediği ve etkilerinin yadsınamayacak derecede önemli olduğu görülmektedir. Çocuğun özellikle ilk yılları tüm gelişim alanları için kritik bir dönemdir. Bu durum göz önüne alındığında çocuğun en yakınındaki kişi olan ebeveynin öz yeterliliğinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte çocukların uyum problemleri de bu doğrultuda ebeveynlerin öz yeterliğinden etkilenmektedir. Ayrıca gelişim sorunu yaşayan ya da gelişimi tehdit altında olan çocukların da yüksek öz yeterliğe sahip annelere ihtiyaç duyduğu da unutulmamalıdır. Ebeveynin birtakım sorunlarla karşı karşıya kalması da onların öz yeterliğinin düşük olmasına, istenen ebeveynlik davranışı göstermemesine neden olabilmektedir. Bütün bunlar göz önüne alındığında ebeveynlerin öz yeterlilik düzeylerinin önemi ortaya çıkmaktadır (Aksoy & Diken, 2009).

Çocukların eğitim hayatında başarılı olması için, rahat ve güvenli bir ortamda yetişmesinin önemli olduğu bir gerçektir. Gerek kalıttan kaynaklanan özellikler gerekse çocuğun yakınında bulunan kişiler (aile, okul, mahalle ortamı vs.) çocuğun hayatının şekillenmesinde son derece önemlidir (Özkul, 2015). Çocuğun hem okul öncesi dönemde hem de gelecekteki başarısı, yakın çevresinde bulunan ebeveynlerden etkilendiği için ebeveynin öz yeterliliği önem arz etmektedir. Günümüzde çocuğun sağlığı ve bütünsel gelişimi ile ilgili bilgi sahibi olmak için faydalanılan kavramlardan biri de anne babanın sahip olduğu ebeveyn öz yeterliliğidir (Seetharaman vd., 2022). Öz yeterliliğin ebeveynler için yol gösterici özelliği göz önüne alındığında ebeveynlerin bunun farkına varmaları ve kabiliyetlerini keşfetmeleri gerekmektedir (Coleman & Karraker, 1997). Ebeveyn öz yeterliliğinin aynı zamanda ekonomik gelir, stres, depresyon ve çocuğun sahip olduğu karakter gibi pek çok etkenle ilişkisi bulunmaktadır (Fang vd., 2021). Anne yeterlilikleri ile psiko-sosyal durumlar arasında öz yeterliliğin önemli oranda aracılık rolü olduğu belirlenmiştir (Teti & Gelfand, 1991). Öz yeterlik inançları; ebeveynlerin sosyal, duygusal, kişilik özelliklerinin yanında anne ve babaların çocukların gereksinimlerini tamamlama, birlikte yaşamının kalitesi ve psiko-sosyal durumlarıyla da bağlantılıdır (Coleman & Karraker, 2000). Kişinin başarısını ve refahını artıran, öz yeterlik gücüdür; bu güce sahip kişiler, karşılaştıkları problemleri çözülemez olarak görmekten ziyade, onları aşılması gereken birer engel olarak görüp başarılarını artırmaktadırlar (Maehr & Pintrich, 1997). Yeterli eğitime sahip olmayan ebeveynlerin, eksik oldukları konularda eğitime tabi tutularak ebeveynlik görevlerinde desteklenmesi önerilmektedir (Gessulat vd., 2023). Okul öncesi dönemde çocukların yetişmesinde, ebeveyn öz yeterliliğinin beklenen seviyede olması, gelecekte çocuğun istenen hedeflere ulaşması ve tüm gelişim alanlarında başarılı olması için bir gerekliliktir (Kansu & Hızlı Sayar, 2018). Birçok konuda bir davranışın öğrenilmesi mümkündür fakat aynı zamanda bu davranışla ilgili kanaat de önemlidir. Öz yeterlik birçok konuda güdüleme, iyi olma ya da iyi hissetmeyi de beraberinde getirerek davranış üzerinde etkili olabilmektedir (Ersanlı Kaya & Hotun Şahin, 2020). Kendini ifade etme, zihinsel açıdan zenginleşme, sosyal açıdan uyum, istenmeyen davranışların terk edilmesi, ebeveyn ve çocuk etkileşimi, ebeveynin tutumları, çocukların görüşlerine bakış açısı gibi konularda ebeveyn öz yeterliliği, okul öncesi dönem çocuklarının gelişimlerini önemli ölçüde etkilemektedir (Aksoy & Diken, 2009; Kandir & Alpan, 2008). Öz yeterlik derecesi, istenen seviyede olmayan ebeveynlerin çocuklarının büyük bir kısmının tüm gelişim alanlarında arzu edilen seviyede olmadığı belirlenmiştir (Büyüktaşkapu, 2012). Ebeveynlerin görevlerini iyi bir biçimde yerine getirmeleri; çocuğun zihinsel, ahlaki, sosyal ve hareket becerisi gibi gelişim alanlarını etkilemektedir ve bu durum ebeveynlerin öz yeterlilikleriyle şekillenmektedir (Bağatarhan & Nazlı, 2013; Gülay Ogelman & Çiftçi Toplaoglu, 2014; Kandir & Alpan, 2008). Ayrıca ebeveynin öz yeterlilik seviyesi, kendileri için de psikolojik sağlamlık açısından ve çocuklarıyla ilgilenmeleri bakımından önemlidir (Kurt & Aslan, 2020).

Ebeveyn öz yeterliliğinin çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaki önemi anlaşılmakla birlikte ebeveynlerin mevcut öz yeterliliklerinin geçerli ve güvenilir ölçme araçlarıyla belirlenmesi kritik bir öneme sahiptir. Türkiye’de ebeveynlerin öz yeterliğini belirlemek için geliştirilmiş ya da uyarlanmış farklı ebeveyn öz yeterlik ölçekleri bulunmaktadır (Tablo 1):

Tablo 1: Türkiye’de Ebeveynlerin Öz Yeterliğini Belirlemek İçin Geliştirilmiş Ya Da Uyarlanmış Ölçek Bilgileri

Ölçeğin Adı	Ölçeğin Amacı	Geliştirenler / Yıl	Türkçeye Uyarlayanlar
Annenin Algıladığı Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği	Doğumun erken olması, ebeveynin bebek konusunda gerekli bilgi ve bakım becerilerine sahip olmaması gibi problemlerle mücadele etmesi için ebeveynin öz yeterliklerinin belirlenmesidir.	Barnes C., R. ve Adamson-Macedo E., N. (2007)	Tuncer, M., ve Oskay, Ü. Y. (2023)
Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynleri için Türkçeye uyarlanmıştır.	Coleman, P., K. ve Karraker, K., H. (2000)	Kotil, Ç. (2010)
Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Minör Cerrahide Çocuk Otonomisine Yönelik Ebeveyn Öz Yeterlilik özelliğini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir.	Ono, S. ve Manabe Y. (2014)	Semerci, R., Ünver, S., Topçu, S. Y., Turan, F. N., Kostak, M. A., ve Fındık, Ü. Y. (2022)
Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği Kısa Formu	Çalışma, ebeveynlerin sahip olduğu öz yeterlikleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.	Van Rijen, E. H. M., Gasanova, N., Boonstra, A. M., ve Huijding, J. (2014)	Özkan Kunduracı, H. K., ve Aksoy, A. B. (2021)
Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Yetersizliği olan çocukların ebeveynleri için öz yeterlik algılarını ölçmek amacıyla Türkçeye uyarlanmıştır.	Guimond, A., Moore, H., Aier, D., Maxon, E. & Diken, I., H. (2005)	Cavkaytar, A., Aksoy, V., ve Ardiç, A. (2014)
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği (BPSE-R)	Okul öncesi dönem çocuğa sahip ebeveynlerin ebeveynlik öz yeterliğinin belirlenmesi amacıyla uyarlanmıştır.	Holloway, S. D., Suzuki, S., Kim, S., Nagase, A., Wang, Q., Campbell, E. J., Golshirazi, M., Iwatate, K., ve Nishizaka, S. (2019)	Güler-Yıldız, T., Sahin, F., Haktanır, G., ve Holloway, S. (2021)
Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği	Ölçek, dijital ebeveynlik yeterlik alanlarıyla göstergeleri belirlemek ve bunlara dayalı olarak geliştirilen bir araçla ebeveynlerin öz yeterliklerini belirlemek için hazırlanmıştır.	Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Kabakçı Yurdakul, I., Çoklar, A. N. ve Güyer, T. (2019)	
Algılanan Anne Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeği	Normal doğum zamanından önce doğum yapan annelerin öz yeterlik düzeylerini ortaya koymak için hazırlanmıştır.	Sherer, M. ve Adams, C. H. (1983)	Verici Kılıç, Ç., ve Kavlak, O. (2024)

Yukarıda verilen bilgilerden de hareketle Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği dışındaki ölçeklerin tamamı uyarlama ölçeklerdir ve bu ölçekler, ebeveynlerin farklı beceri ve özelliklere ilişkin öz yeterliliklerini ölçmek için hazırlanmışlardır. Alan yazında okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin öz yeterliliklerini çocukların gelişim alanlarının desteklenmesi ve ebeveynlerin genel öz yeterliliği açısından ele alan, ülkemizin kültürüyle uyumlu, eğitim sistemimize uygun ve ülkemizdeki ebeveynlerin katılımıyla gerçekleşen veri toplama sonrası hazırlanmış orijinal bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Alan yazındaki bu eksikliği gidermek amacıyla “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynler için Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeğinin (EÖYÖ)” geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada amaç “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynler için Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeği’nin (EÖYÖ)” geliştirilmesi olduğundan çalışmada ölçek geliştirme süreçleri yöntemsel olarak izlenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın verileri 2024-2025 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında toplanmıştır. Ölçekler geliştirilirken yapı geçerliliğinde kullanılan Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) için farklı katılımcılardan elde edilen verilerin kullanılması önerilmektedir (Henson & Roberts, 2006). Çalışmada uygun örnekleme yöntemiyle 770 katılımcıdan veri toplanmış ve AFA için en az 300 katılımcının yeterli büyüklükte olacağı önerildiğinden (Tabachnick & Fidell, 2013) ve yeterince büyük örneklemelerin rastgele ikiye bölünerek birinin AFA ve diğerinin DFA için kullanılması uygun görüldüğünden (Fabrigar vd., 1999) bu katılımcılar rastgele iki gruba ayrılmıştır. Çalışmanın katılımcılarına ait kişisel bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizlerinin Çalışma Gruplarına İlişkin Kişisel Bilgiler

	AFA Katılımcıları (n=385)			DFA Katılımcıları (n=385)		
	Gruplar	n	%	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	308	80	Kadın	295	76,6
	Erkek	77	20	Erkek	90	23,4
Yaş	25 ve altı	19	4,9	25 ve altı	17	4,4
	26-30	115	29,9	26-30	94	24,4
	31-35	118	30,6	31-35	120	31,2
	36-40	82	21,3	36-40	105	27,3
	41 ve üstü	51	13,3	41 ve üstü	49	12,7
	İlkokul	21	5,5	İlkokul	33	8,6
Eğitim düzeyi	Ortaokul	61	15,8	Ortaokul	56	14,6
	Lise	136	35,3	Lise	87	22,6
	Ön lisans	48	12,5	Ön lisans	48	12,5
	Lisans	105	27,3	Lisans	126	32,6
	Lisans üstü	14	3,6	Lisans üstü	35	9,1
Evlilik süresi	0-5 yıl	33	8,6	0-5 yıl	30	7,8
	6-10 yıl	229	59,5	6-10 yıl	219	56,9
	11-15 yıl	74	19,2	11-15 yıl	78	20,3
	16-20 yıl	34	8,8	16-20 yıl	44	11,4
	21 ve üstü	15	3,9	21 ve üstü	14	3,6

Veri Toplama Aracının Geliştirilme Süreci

Çalışma kapsamında EÖYÖ için öncelikle alan yazın taraması yapılmıştır. Ebeveyn öz yeterliği ile ilgili ölçekler ve “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı” incelenmiştir. Ardından MEB programında yer alan gelişim alanları ve genel ebeveyn öz yeterliği ile ilgili altı başlığa uygun maddeler yazılmıştır. EÖYÖ’nün geliştirilmesi için 67 sorudan oluşan madde havuzu oluşturulmuş ve Lawshe Tekniğine uygun olarak uzman görüşüne sunulmuştur. Çalışma için okul öncesi alanında aynı üniversiteden ikisi erkek, ikisi kadın olmak üzere dördü Doç. Dr. öğretim üyesi ve en az 15 yıllık okul öncesi öğretmenliği deneyimi olan, beşi kadın üçü erkek olmak üzere toplam sekiz öğretmen unvanına sahip 12 uzmanın görüşleri alınmıştır. Lawshe (1975)’nin görüşüne göre pozitif bir değer alan her bir madde için $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde kapsam geçerliği ölçütüne ($KGO=CVR_{critical}=critical\ CVR$) bakılması gerekir. Lawshe tekniğine göre inceleme yapılmış ve 5 madde, $KGO=CVR_{critical}$ değeri 0,667 altında kaldığı için taslak formdan çıkarılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra bir Türkçe uzmanı maddeleri dil bilgisi bakımından incelemiştir. Son hali verilen 62 maddelik ölçek beşli likert tipinde “Hiç Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kısmen Katılıyorum (3), Katılıyorum (4) ve Tamamen Katılıyorum (5)” şeklinde derecelendirilerek hazırlanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Son hali verilerek kullanıma hazır hale getirilen EÖYÖ için veri toplanmasına ilişkin gerekli izinler alınmıştır. İzinler alındıktan sonra tüm bölgelerdeki ebeveynlere ulaşabilmek amacıyla ölçek için tüm soruların cevaplanması zorunlu tutulacak şekilde Google Form oluşturulmuştur. Böylece kayıp verinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Formda sorulardan önce onam formu eklenmiş ve formu cevaplamak isteyenlerin e-posta adresleri ile tamamen gönüllü bir şekilde giriş yapıp ankete katılmaları sağlanmıştır. Ankete ait bağlantı linki başta okul öncesi çocuğu olan ebeveynlere ulaştırılması için sosyal medya yoluyla ebeveynlere, okul öncesi öğretmenlerine ve diğer öğretmenlere iletilmiştir. Böylece çevrim içi bir şekilde birçok farklı ilden katılımcıya ulaşılarak veriler toplanmıştır.

Veri Analizi

Geliştirilen ölçeğin taslak halinin uygulanmasından elde edilen veriler, Google Form'dan Excel olarak indirilmiş ve SPSS programına aktarılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için öncelikle AFA yapılmıştır. AFA ile fazla sayıdaki değişkenleri daha az sayıda değişken altında toplamak için yani faktörlerin belirlenmesi için Temel Bileşenler Analizi kullanılmıştır (Tabachnick & Fidell, 2013). Faktörler arasında ilişki olduğu düşünüldüğünde eğik döndürme tekniklerinden Oblimin döndürme yöntemi kullanılır (Çokluk vd., 2016). Faktörlerin ilişkili olduğu düşünüldüğünden çalışmada Oblimin döndürme işlemi yapılmış ve AFA ile bir model belirlenmiştir. Belirlenen bu modelin geçerliliği AMOS programı kullanılarak DFA ile test edilmiştir. DFA yapılırken maksimum olabilirlik tekniği kullanılmıştır. Bu teknik bu çalışmadaki örneklem büyüklüğünün yeterli olmasından, ölçümlerin sürekli değişken olmasından ve verilerin normallik sayıltısını sağlamasından dolayı kullanılmıştır (Kline, 2011). Ölçeğin güvenilirliği için güvenilirlik iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alfa) hesaplanmıştır. Ayrıca, güvenilirlik analizi kapsamında, ölçekteki maddelerin, ölçeğin her bir alt boyutunun ve ölçeğin genel toplam puanlarına göre oluşturulan alt ve üst %27'lik grupların ortalama puanları arasındaki farklar incelenmiştir.

Bulgular

Açımlayıcı Faktör Analizi

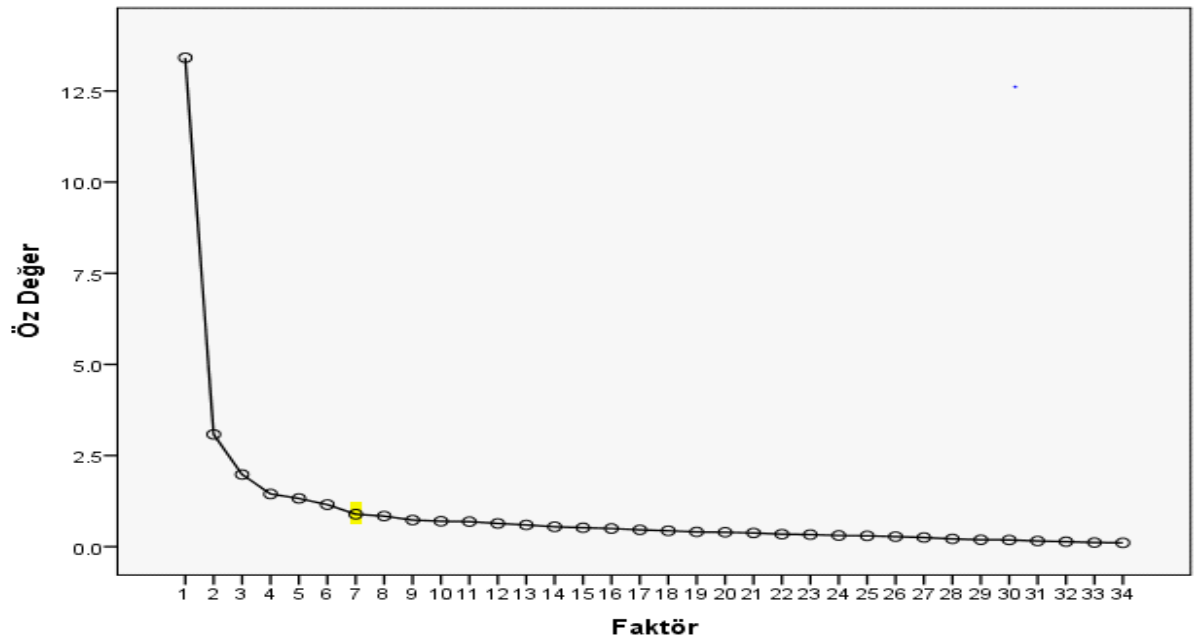
Geliştirilen ölçek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett küresellik testi ile verinin faktör analizine uygunluğu test edilmiştir (Awang, 2015). KMO değerinin 0,60'ın üzerinde olması, faktörleri belirlemek için örneklem yeterli olduğunu göstermektedir. Veriler için yapılan analiz, KMO değerinin 0,938 olduğunu göstermiştir, bu da örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterince büyük olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca ki-kare istatistik değerinin anlamlılığına Bartlett küresellik testi ile bakılmış ve anlamlılık değerinin 0,05'ten küçük olduğu görülmüştür ($X^2_{(385)}=16684,2$; $p<,05$) (Awang, 2015; Hair vd., 2014). Ayrıca verilerin normal dağılımı için basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmış ve değerlerin +1,5 ile -1,5 aralığında (skewness=-0,090 ve kurtosis=-0,610) olduğu tespit edilmiştir (Tabachnick & Fidell, 2013). Daha sonra verilerin madde korelasyon bağlantılarına bakılmış ve anlamlı olmayan madde ikilisine rastlanmamıştır. Ayrıca veride herhangi bir uç değere rastlanmamıştır. Bu durumda toplanan verilerin faktör analizi için uygunluğuna karar verilmiştir.

Faktörler, testi oluşturan maddelerin birbirleriyle güçlü bir şekilde ilişkili olması sonucu ortaya çıkmaktadırlar. Faktörlerin belirlenmesinde yamaç birikinti grafiği, açıklanan varyans oranı ve özdeğerler incelenmektedir (Hair vd., 2014). Faktörün toplam varyans içindeki miktarı özdeğer kavramıyla açıklanmakta, özdeğerin birden büyük olması gerekmektedir (Hair vd., 2014). Oblimin döndürme işlemi yapılan 62 maddelik 12 faktörün özdeğerinin 1'den büyük olduğu görülmüş ancak bu değerler yamaç-birikinti grafiği ile değerlendirildiğinde altıncı faktörden sonra eğimin düzleştiği anlaşılmıştır. Eğimin düzleştiği noktadan sonraki faktörlerin varyansa katkısı az olduğu ve ilk altı faktörün toplam varyansın %55,9'unu açıkladığı göz önünde bulundurularak altı faktörlü ölçek için analizlerin tekrar edilmesine karar verilmiştir. Aynı konulara ait maddelerin aynı faktör altında toplanıp toplanmadığını incelemek için maddelerin faktör yük değerlerine bakılmıştır. Yaygın bir görüşe göre faktör yük değerinin 0,30'dan büyük olması gerekir. Ancak bazı maddeler birden fazla faktör için yüksek yük değerine sahip olabilmektedir. Bu gibi durumlarda faktör yükleri arasında 0,10'den büyük

fark varsa, madde yük değerinin büyük olduğu faktöre ait varsayılmalıdır. Ayrıca her ne kadar madde eleme sürecinde 0,30 kabul edilebilir olsa da madde sayısı fazla olan ölçeklerde alt sınırın 0,45 olarak belirlenmesi tercih edilmelidir (Hair vd., 2014). İlk AFA sonucu binişik yük değerine sahip olup aradaki fark 0,10'dan küçük olan ve yük değeri 0,45'ten küçük olan 25 madde ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca faktör yük değeri yüksek olan ancak aynı faktör altında toplanan maddelerle içerik olarak uyumsuz olan üç madde çıkarılmıştır. Kalan 34 madde ile tekrarlanan analiz sonucunda çıkan ilk on faktöre ait öz değer ve toplam varyans değerleri Tablo 3'de ve yamaç-birikinti grafiğı Şekil 1'de verilmiştir.

Tablo 3: Ölçek Toplam Varyans Değerleri

Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi	Birikimli Varyans Yüzdesi
1	13,413	39,449	39,449
2	3,080	9,058	48,508
3	1,980	5,823	54,330
4	1,445	4,250	58,580
5	1,322	3,890	62,470
6	1,153	3,390	65,860
7	,890	2,618	68,478
8	,838	2,466	70,944
9	,731	2,149	73,093
10	,698	2,052	75,145

Şekil 1: Yamaç-birikinti Grafiğı

Tablo 3 incelendiğinde 6 faktörün özdeğerinin 1'den büyük olduğu görülmekte ve bu değerler yamaç-birikinti grafiğı ile değerlendirildiğinde altıncı faktörden sonra eğimin düzleştiğı anlaşılmaktadır. Eğimin düzleştiğı noktadan sonraki faktörlerin varyansa katkısı az olduğu ve ilk altı faktörün toplam varyansın %65,86'sını açıkladığı göz önünde bulundurularak ölçeğin altı faktörden oluştuğuna karar verilmiştir. AFA sonucu elde edilen döndürülmüş faktör yük değerleri Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4: Verilere Ait Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6
M24	,814					
M25	,803					
M21	,740					
M23	,719					

M26	,620					
M22	,613					
M35	,889					
M36	,764					
M37	,748					
M38	,660					
M33	,624					
M39	,620					
M32	,497					
M13		-,824				
M8		-,783				
M12		-,769				
M9		-,757				
M14		-,744				
M11		-,682				
M10		-,661				
M6		-,585				
M60			,775			
M59			,760			
M61			,714			
M62			,625			
M54				,880		
M53				,828		
M55				,714		
M52				,615		
M56				,581		
M41					-,634	
M48					-,605	
M49					-,598	
M40					-,595	
Özdeğer	13,413	3,080	1,980	1,445	1,322	1,153
Açıkladığı Varyans	39,449	9,058	5,823	4,250	3,890	3,390
Açıklanan Toplam Varyans	39,449	48,508	54,330	58,580	62,470	65,860

Tablo 4'te görüldüğü üzere Faktör 1 altı maddeden oluşmakta ve varyansın %39,45'ini açıklamakta ve faktör yük değerleri ,814 ile ,613 arasında değişmektedir. İkinci faktör yedi maddeden oluşmakta, varyansın %9,06'sını açıklamakta ve faktör yük değerleri ,889 ile ,497 aralığında yer almaktadır. Üçüncü faktör sekiz maddeden oluşmakta, varyansın %5,82'sini açıklamakta ve faktör yük değerleri -,824 ile -,585 aralığındadır. Dördüncü faktör dört madde içermekte, varyansın %4,25'ini açıklamakta ve faktör yük değerleri ,775 ile ,625 aralığında yer almaktadır. Beşinci faktör beş maddeden oluşmakta, varyansın %3,89'unu açıklamada ve faktör yük değerleri ,880 ile ,581 aralığındadır. Altıncı faktör ise dört maddeden oluşmakta, varyansın %3,39'unu açıklamakta ve faktör yük değerleri -,634 ile -,595 aralığında yer almaktadır. Böylece altı faktör birlikte toplam varyansın %65,86'sını açıklamakta ve en düşük faktör yük değeri ,497 iken en yüksek faktör yük değeri ,889 olmuştur. Üçüncü ve beşinci faktörlerin negatif yük değerlerine sahip olması bu faktörlerin tanımladığı yönün diğer faktörlerden farklı olduğunu göstermektedir.

Ölçekte kalmasına karar verilen maddelerin birlikte oluşturdıkları faktörlere verilen adlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Ölçek Faktörlerinin İçerdikleri Maddeler

Faktör No	Faktör Adı	Maddeler
1	Sosyal Duygusal Gelişim	21, 22, 23, 24, 25, 26
2	Motor Gelişim	32, 33, 35, 36, 37, 38, 39
3	Bilişsel Gelişim	6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
4	Genel Öz Yeterlik	59, 60, 61, 62
5	Öz Bakım Becerileri	52,53, 54, 55, 56
6	Dil Gelişimi	40, 41, 48, 49

Doğrulamalı Faktör Analizi

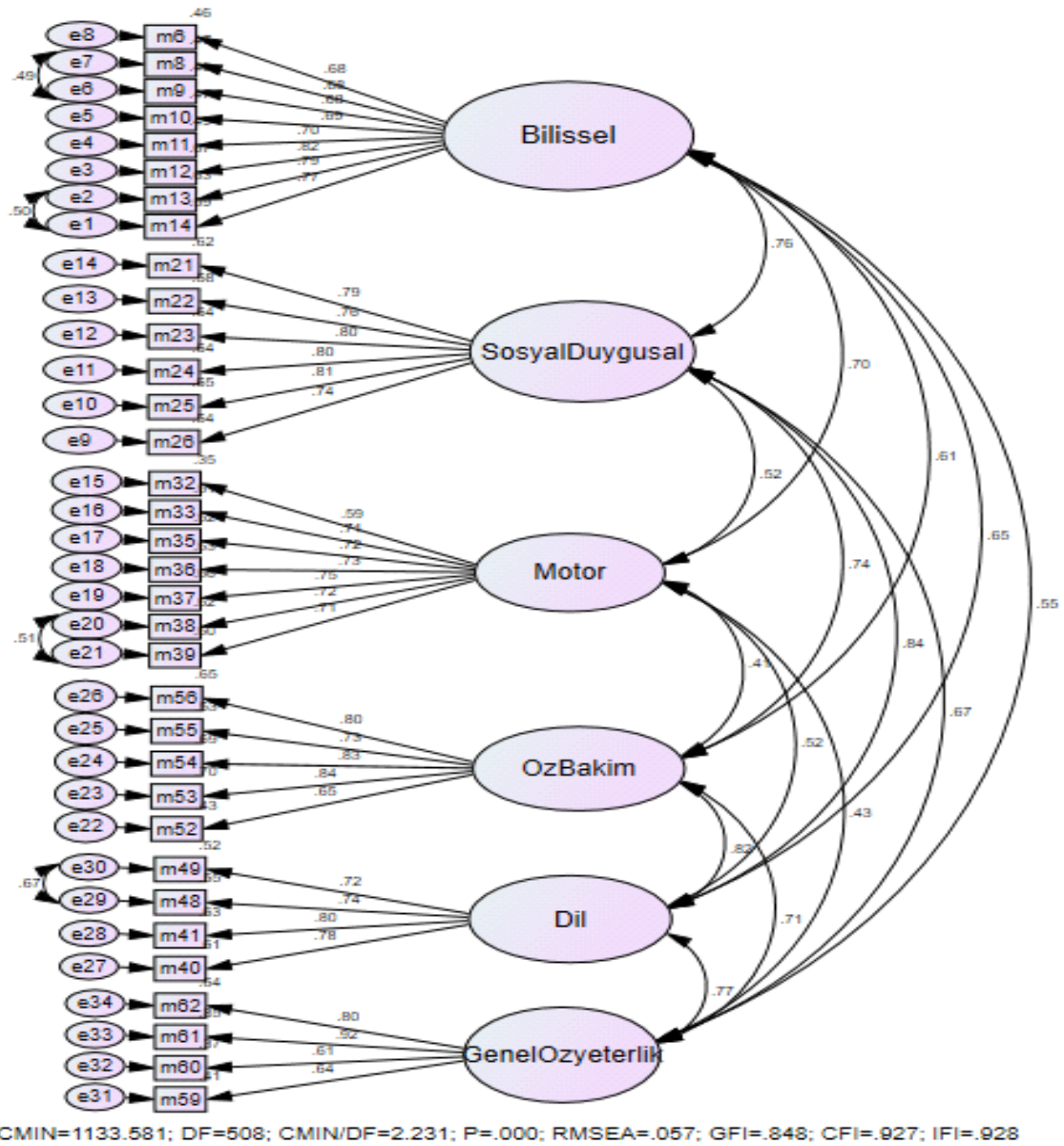
AFA sonucunda 34 madde ve altı faktörden oluşan yapının doğruluğunu test etmek için birinci düzey DFA uygulanmıştır. DFA ile AFA sonucunda elde edilen faktör yapılarının geçerliği sınanarak doğrulanması sağlanır (Özdamar, 2016). AMOS programı kullanılarak çizilen ölçüm modelinde (Şekil 2) maddeler gözlenen değişkenleri oluştururken faktörler gizil yapıları oluşturmaktadır (Tabachnick & Fidell, 2013). Yapılan analizde, ki-kare uyum iyiliği testi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=1133,581$, $df=508$, $p<0,001$). Ancak modelin yeterliği için diğer uyum indekslerinin de incelenmesi önerilmektedir. Şekil 2'de verilen modelin uyum değerleri iyi uyum göstermiş ancak modifikasyonlarla bazı maddelerin hata kovaryansları ilişkilendirilerek (m8-m9, m13-m14, m38-m39, m48-m49) daha iyi bir uyum elde edilmiştir. Birinci düzey DFA sonucu belirlenen uyum indeks değerleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Birinci Düzey DFA Sonucu Elde Edilen Uyum Değerleri

Uyum indeksi	Mükemmel uyum	Kabul edilebilir	Elde edilen değer	Sonuç
χ^2/df	$\leq 2,5$	≤ 5	2,23	"Mükemmel"
GFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,85	"Kabul edilebilir sınırında"
RMSEA	$\leq ,05$	$\leq ,08$	,06	"Kabul edilebilir"
IFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,93	"Kabul edilebilir"
NFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,88	"Kabul edilebilir sınırında"
TLI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,92	"Kabul edilebilir"
SRMR	$\leq ,05$	$\leq ,10$	,05	"Mükemmel"
CFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,93	"Kabul edilebilir"

(Kaynak: Kurnaz & Çelikkanat Nas, 2018).

Tablo 5 incelendiğinde GFI ve NFI kabul edilebilirlik sınırındayken χ^2/df ve SRMR mükemmel ve diğer uyum indeksleri kabul edilebilir seviyededir. Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda elde edilen modelin uyum seviyesinin yeterli olduğu söylenebilir.

Şekil 2: Birinci düzey DFA sonuçları

Şekil 2’de görüldüğü üzere tüm faktör yük değerleri 0,50’nin üzerinde olup istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.01$). Bilişsel Gelişim boyutunda standardize edilmiş faktör yük değerleri 0,680 ile 0,820 arasında, Sosyal Duygusal Gelişim boyutunda 0,738 ile 0,808 arasında, Motor gelişim boyutunda 0,588 ile 0,748 arasında, Öz Bakım Becerileri boyutunda 0,652 ile 0,835 arasında, Dil Gelişimi boyutunda 0,720 ile 0,797 arasında ve Genel Öz Yeterlik boyutunda 0,644 ile 0,923 arasında değişmektedir. Böylece birinci düzey DFA sonucunda 34 maddelik ölçeğin altı alt boyuttan oluştuğunun doğrulandığı söylenebilir.

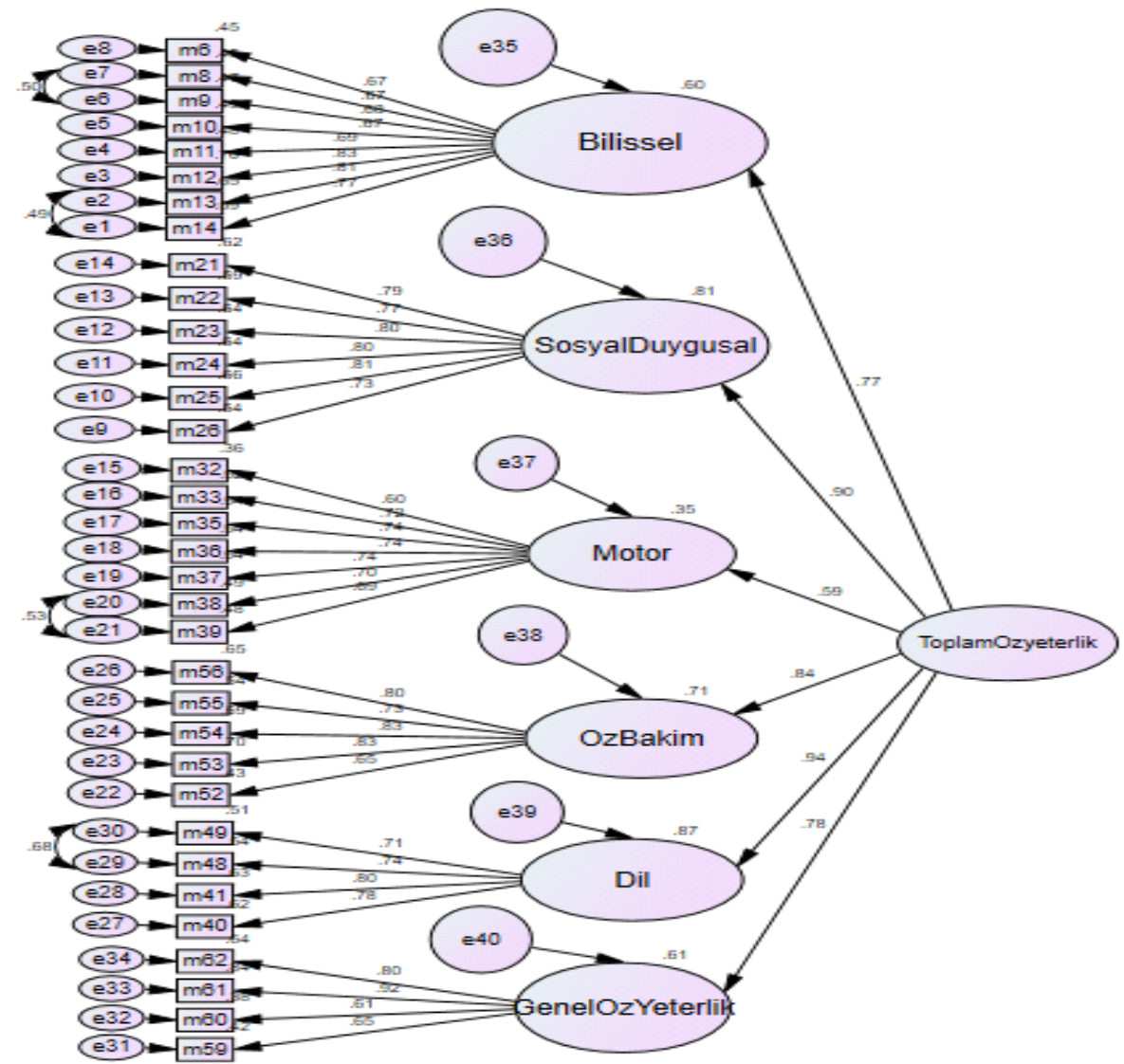
Geliştirilen ölçeğe ait altı faktörlü yapı doğrulandıktan sonra bu faktörlerin ölçek toplam puanı gibi üst düzey bir faktöre bağlı olup olmadığını test etmek üzere ikinci düzey DFA modeli oluşturulmuştur. Böylece birinci düzey DFA ile elde edilen altı faktör daha geniş bir gizil yapıya bağlanmış ve bu şekilde açıklanabileceği varsayılmıştır. İkinci düzey DFA sonuçları Tablo 7 ve oluşturulan model Şekil 3’te verilmiştir.

Tablo 7: İkinci Düzey DFA Sonucu Elde Edilen Uyum Değerleri

Uyum indeksi	Mükemmel uyum	Kabul edilebilir	Elde edilen değer	Sonuç
χ^2/df	$\leq 2,5$	≤ 5	2,39	“Mükemmel”
GFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,84	“Kabul edilebilir sınırında”
RMSEA	$\leq ,05$	$\leq ,08$	,06	“Kabul edilebilir”
IFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,92	“Kabul edilebilir”
NFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,87	“Kabul edilebilir sınırında”
TLI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,91	“Kabul edilebilir”
SRMR	$\leq ,05$	$\leq ,10$	,07	“Kabul edilebilir”
CFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$	,92	“Kabul edilebilir”

(Kaynak: Kurnaz & Çelikkanat Nas, 2018)

Tablo 7’de görüldüğü üzere GFI ve NFI kabul edilebilir sınırın çok az altındayken diğer uyum indekslerinin tamamı kabul edilebilir sınırın üzerindedir. Bu sonuçlar oluşturulan modelin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir.

Şekil 3: İkinci düzey DFA sonuçları

Şekil 3'te görüldüğü üzere tüm faktör yük değerleri 0,50'nin üzerinde olup istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < ,01$). Bilişsel Gelişim boyutunda standardize edilmiş faktör yük değerleri 0,668 ile 0,834 arasında, Sosyal Duygusal Gelişim boyutunda 0,735 ile 0,811 arasında, Motor Gelişim boyutunda 0,598 ile 0,737 arasında, Öz Bakım Becerileri boyutunda 0,652 ile 0,835 arasında, Dil Gelişimi boyutunda 0,714 ile 0,796 arasında ve Genel Öz Yeterlik boyutunda 0,614 ile 0,918 arasında değişmektedir. Ayrıca Ölçek Toplamı ile Bilişsel Gelişim arasında 0,772; Sosyal Duygusal Gelişim arasında 0,898; Motor Gelişim arasında 0,592; Öz Bakım Becerileri arasında 0,841; Dil Gelişimi arasında 0,935 ve Genel Öz Yeterlik arasında 0,783 faktör yük değeri bulunmaktadır. Bu sonuçlar ölçeğin tek boyutlu bir yapı olarak da kullanılabileceğini göstermektedir.

Ölçeğin Madde Analizi ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Geliştirilen ölçeğin maddelerinin, her bir alt boyutunun ve ölçeğin genel toplam puanlarına göre oluşturulan alt ve üst %27'lik grup ortalamaları karşılaştırılmıştır. Alt ve üst %27'lik gruplar arasındaki farkların anlamlı çıkması maddelerin ayırt edici olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2012). Tablo 8'de ölçeği oluşturan maddelere ve Tablo 9'da alt boyutlarına ilişkin üst ve alt %27'lik gruplara göre t-Testi Sonuçları verilmiştir.

Tablo 8: Ölçeğin Maddelerine İlişkin Üst ve Alt %27'lik Gruplara Göre t-Testi Sonuçları

Madde	$\bar{x}$	SS	r^1	t (üst%27-alt%27) ²	Madde	$\bar{x}$	SS	r^1	t (üst%27-alt%27) ²
M6	4,13	,79	,605	4,753**	M36	3,73	1,03	,510	3,628**
M8	4,24	,79	,619	4,613**	M37	3,42	1,10	,520	3,120*
M9	4,23	,79	,578	3,629**	M38	3,87	1,01	,591	4,057**
M10	3,81	,93	,584	3,142*	M39	4,00	,92	,572	3,982**
M11	4,00	,82	,623	4,781**	M40	4,32	,69	,599	5,345**
M12	4,34	,67	,690	3,857**	M41	4,45	,60	,637	4,996**
M13	4,19	,75	,693	4,781**	M48	4,44	,60	,656	5,626**
M14	4,17	,77	,681	5,681**	M49	4,44	,59	,674	6,084**
M21	4,50	,55	,666	4,272**	M52	4,42	,67	,609	4,898**
M22	4,43	,57	,647	6,130**	M53	4,40	,66	,617	3,044*
M23	4,48	,55	,684	3,325*	M54	4,39	,68	,605	3,982**
M24	4,48	,58	,697	5,067**	M55	4,44	,68	,587	4,993**
M25	4,51	,56	,685	5,784**	M56	4,51	,60	,714	5,571**
M26	4,56	,54	,670	3,403*	M59	4,20	,73	,507	3,867**
M32	4,11	,91	,570	4,098**	M60	3,94	,81	,457	2,590*
M33	3,86	,94	,619	4,462**	M61	4,32	,67	,637	4,269**
M35	3,43	1,12	,402	3,493*	M62	4,44	,64	,569	3,963**

r: Madde toplam korelasyonu, ** $p < ,01$, * $p < ,05$, ¹n=385, ²n1=n2=104

Tablo 9: Ölçeğin Faktörlerine İlişkin Üst ve Alt %27'lik Gruplara Göre t-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Grup	n	$\bar{x}$	SS	sd	t	p
Bilişsel Gelişim	Üst %27	104	31,63	2,94	206	6,729	,000
	Alt %27	104	28,42	3,86			
Sosyal Duygusal Gelişim	Üst %27	104	25,99	2,04	206	7,036	,000
	Alt %27	104	24,13	1,75			
Motor Gelişim	Üst %27	104	22,00	4,36	206	5,525	,000
	Alt %27	104	25,28	4,20			
Öz Bakım Becerileri	Üst %27	104	21,44	2,22	206	6,037	,000
	Alt %27	104	19,56	2,25			
Dil Gelişimi	Üst %27	104	15,56	1,27	206	7,603	,000
	Alt %27	104	17,14	1,71			
Genel Öz Yeterlik	Üst %27	104	15,11	1,81	206	5,238	,000
	Alt %27	104	16,38	1,70			
Ölçek Genel Toplamı	Üst %27	104	253,03	11,69	206	17,452	,000
	Alt %27	104	230,44	6,13			

Tablo 8 incelendiğinde madde toplam korelasyon değerlerinin tüm maddeler için 0,40'tan yüksek olduğu (,402 ile ,714 aralığında), tüm maddelerin alt ve üst %27'lik grupların ($n_1=n_2=104$) madde puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ait t değerlerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda tüm maddelerin ölçek toplam puanıyla yüksek düzeyde ilişkili olduğundan ölçek içinde aynı davranışı ölçmeye yönelik olduğu ve ölçmek istenen davranış bakımından ayırt edici olduğu söylenebilir.

Tablo 9 incelendiğinde tüm alt boyutlarda ve ölçek genelinde üst ve alt %27'lik gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu görülmektedir ($p<.001$). Gruplar arasındaki ortalama puanlar karşılaştırıldığında tüm alt boyutlarda ve ölçek toplamında farkın üst%27'lik grup lehine olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ölçekte yer alan alt boyutlarda ölçeğin ölçmek istenen davranış bakımından ayırt edici olduğu söylenebilir.

Ölçeğin genel toplam ve her alt boyut için Cronbach Alpha katsayıları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Ölçeğin Faktörlerine İlişkin Güvenirlik Katsayıları

Alt Boyutlar	Cronbach Alpha	Değerlendirme
Bilişsel Gelişim	,907	Çok yüksek
Sosyal Duygusal Gelişim	,905	Çok yüksek
Motor Gelişim	,875	Yüksek
Öz Bakım Becerileri	,883	Yüksek
Dil Gelişimi	,857	Yüksek
Genel Öz Yeterlik	,789	Yüksek
Ölçek Genel Toplamı	,947	Çok yüksek

Cronbach-alfa değeri 0,60-0,70 arası ise yeterli, 0,70-0,90 arası ise yüksek, 0,90 ve üzeri çok yüksek güvenilirlik olarak değerlendirilmektir (Özdamar, 2016). Tablo 9'daki güvenilirlik analizi sonuçları incelendiğinde ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı ölçeğin genel toplamında 0,947 düzeyinde oldukça yüksek; alt boyutlarından Bilişsel Gelişim ve Sosyal Duygusal Gelişim Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla 0,907 ve 0,905 düzeyinde oldukça yüksek; Motor Gelişim 0,875 düzeyinde, Öz Bakım Becerileri boyutu 0,883 düzeyinde, Dil Gelişimi 0,857 düzeyinde ve Genel Öz Yeterlik 0,789 düzeyinde yüksek olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, ölçekte kalan 34 maddenin geçerlik ve güvenilirliklerinin yüksek olduğu, ayırt ediciliğinin iyi düzeyde olduğunu ve tüm maddelerin ölçekle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Geliştirilen “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynler için Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeği” MEB, 2013 Eğitim Programı'ndaki kazanımlardan, göstergelerden ve literatürdeki farklı çalışmalardan yararlanarak geliştirilmiştir. Yapılan literatür taramasında okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin öz yeterliliklerinin çocukların gelişim alanlarının desteklenmesi ve ebeveynlerin genel öz yeterliliği açısından ele alan bir ölçeğe aracına rastlanmamıştır. Alan yazındaki bu boşluğun doldurulması ve okul öncesi çocuğu olan ebeveynlerle ilgili yapılacak çalışmalarda kullanılması amacıyla 67 maddelik taslak bir form geliştirilmiştir. Lawshe tekniğine göre 5 madde kritik değerin altında kaldığı için taslak formdan çıkarılmıştır.

Hazırlanan ölçek formu Açımlayıcı Faktör Analizinde kullanılmak üzere 385 ve Doğrulayıcı Faktör Analizinde kullanılmak üzere 385 olmak üzere toplam 770 katılımcıya uygulanmıştır. Yapı geçerliği için Temel Bileşenler Analiz yöntemine dayalı AFA kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğünün uygunluğu KMO ve Barlett istatistiğiyle onaylanmıştır ($KMO=.938$; $X^2_{(385)}=16684,2$; $p<.05$). İlk AFA sonucunda binişik maddeler, iki maddelik faktör altında toplanan maddeler ve faktör yük değeri 0,50 altında olan ve içerik olarak ilgisiz faktör altında yüksek faktör yükü ile bulunan toplam 28 madde ölçekten çıkarılmıştır. Kalan maddeler için tekrarlanan AFA sonucunda 34 maddenin altı faktör altında toplandığı ve bu altı faktörün toplam varyansın %65,86'sını açıkladığı belirlenmiştir. Ayrıca yamaç-birikinti grafiği de incelenmiş ve grafiğin de ölçeğin altı faktörden oluşması gerektiği hakkında bilgi verdiği anlaşılmıştır. Böylece ölçeğin 34 madde ve Bilişsel Gelişim, Sosyal Duygusal Gelişim, Dil

Gelişimi, Motor Gelişim, Öz Bakım Becerileri ve Genel Öz Yeterlik alt boyutlarından oluştuğuna karar verilmiştir. Bu alt boyutlar:

Bilişsel Gelişim: Bilişsel gelişim; insanoğlunun hayatında ele alınması gereken en önemli alanlardan biridir (Koçak vd., 2015). Düşünme, algılama, hatırlama, problem çözme gibi daha pek çok zihinsel aktivite biliş olarak kabul edilmektedir. Çevrenin ve genetik faktörlerin etkilediği beyin, çok hızlı bir gelişim süreci göstermektedir. Çocukların çevrelerindeki görmeleri ve bunları anlamlandırmaları yetişkinlerden farklıdır (MEB, 2013). Okul öncesi dönem, kişinin hayatında önemli bir yer tutmaktadır çünkü çocuk, içinde bulunduğu ortamdan kaynaklı birçok alanda gelişim kazanmaktadır (Kol, 2011). Okul öncesi çağındaki çocuk için bulunduğu kurum ve aile ortamı çocuğun gelişimi için çok önemlidir. Çevresinde gördüğü zengin uyarıcı, aile ortamı ve ebeveynler onun bilişsel gelişimine doğrudan etki etmektedir (Kol, 2011). Kişinin yakın ve uzak çevresinde gördüğü durum, olay ve nesneleri deneyimleriyle algılayıp bunlardan anlam çıkarmak, sonraki süreçlerde bunları hatırlamak, yorumlamak ve değerlendirme gibi işlemler zihinsel becerilerdir (Koçak vd., 2015; MEB, 2013). Çocuğun beyninin en işlevsel olduğu okul öncesi dönemde, ebeveynlerin öz yeterliliklerine, bilgi ve becerilerine dayanarak hazırladıkları ortamın zenginliği çocuğun zihinsel gelişimini etkilemektedir (Fadlillah & Pangastuti, 2022). Çocuğa sunulan ortamın tesadüfen değil, çocuğun bulunduğu gelişim döneminin gereklerine göre hazırlanması gerekmektedir, bu da çocuğun yakınındaki kişilerin yeterlikleriyle ilişkilidir (Kol, 2011).

Dil Gelişimi: İnsan hayatı boyunca gelişmeye devam eden dil; duygu ve düşünceleri dile getirme; bilgiyi ve istekleri başkalarına iletmek amacıyla kullanılan bir araçtır. Çocuklar; iki yaş civarında iki veya üç kelime, sonrasında ise birçok sözcükle kendilerini ifade edebilmektedir (MEB, 2013). Kişinin hayatında dilin ayrı bir yeri vardır çünkü dil, düşüncenin gelişimini önemli bir ölçüde belirlemektedir. Çocuğun dil gelişiminin temeli ailede atıldığı için ebeveynlerin bu konuda üstlendikleri roller çok önemlidir (Kol, 2011). Çocukların bütün ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olan annenin bilinçli olması, çocukla ilk ve en çok iletişim kuran kişi olması, ona söylediği ninni ve tekerlemelerin yanı sıra okul öncesi dönemde anlattığı masallar çocuğun yaşamında iz bırakmakla birlikte ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiyi de güçlendirmektedir (Arıcı, 2016). Dil ediniminde yalnız anne değil, baba ve varsa evdeki diğer aile üyeleri de sürece dâhil edilmelidir. Ses ahenkleriyle çocuğun dikkatini çeken şiir, türkü, masal, bilmece ve tekerleme gibi anonim türlerin yanı sıra çocuklarla kurulacak diyaloglar ve basit yönergeler çocuğun bilişsel gelişimine katkı sağlamaktadır (Kol, 2011), bilişsel gelişim bu yönüyle dil gelişimi üzerinde de etkili olmaktadır.

Sosyal Duygusal Gelişim: Çocuğun bulunduğu ortamda duygularını kontrol edebilmesi, çevresine uyum sağlaması, bağımsız olabilmesi, sorumluluk duygusu alabilmesi ve çevresinde kabul görmesi önemlidir (MEB, 2013). Ömür boyu gelişimi devam eden sosyal duygusal gelişimde, özellikle okul öncesi dönemin önemli olduğu bir gerçektir. Bununla birlikte sosyal gelişimi etkileyen en önemli çevre faktörü, çocuğun ilk sosyal çevresi olan ailedir. Çocuğun sosyal kabulü, kendine güvenmesi ve model alacağı kişiler aile üyeleridir ve özellikle ebeveynlerdir (Kandır & Alpan, 2008). Çocuklar öğrenmelerini aile ortamında yapılandırırlar. Ebeveynlerinden gördüklerini onları örnek alarak, onlara özenerek yapmaya çalıştıkları için anne babanın ebeveynlik rolleri önem kazanmaktadır. Ebeveynlerin bu rolleri sağlıklı bir şekilde yerine getirmeleri, sahip oldukları yüksek öz yeterlilikleriyle yakından ilişkilidir (Gülay Ogelman & Çiftçi Topaloğlu, 2014). Küçük çocuklar, her anlamda anneye daha fazla gereksinim duymaktadır (Öngider, 2013). Çocukların sorumlu, bilinçli ve iyi bir insan olmalarında ilk yılların ve bu zaman zarfında onların yanında bulunan ebeveynlerin önemi çok büyüktür (Arıcı, 2016). Ebeveynin çocukla kurduğu iletişim, çocuğun kendine güvenmesini ve farklı alanlarda başarılı olmasını sağlamaktadır (Kol, 2011). Yüksek derece öz yeterliliğe sahip, kararlı, dengeli, bilinçli ve tutarlı bir ebeveynin çocuklarına sunacağı güvenli ve demokratik bir ortam, çocuklarının görüşlerine göstereceği saygı, onlarla kuracağı sağlıklı ve çift yönlü bir iletişim çocuğun sosyal duygusal gelişimi açısından oldukça etkili olacaktır (Kandır & Alpan, 2008).

Motor Beceriler: Olgunlaşma, büyüme ve gelişmeyle bağlantılı olarak motor gelişim; fiziksel olarak vücudun büyümesidir. Olgunlaşma vücudun fonksiyonel olarak üst düzey gelişmesiye, gelişim bireyin nitel ve nicel değişimi olarak ifade edilmektedir. Vücudun genel hareketleri kaba motor, küçük

kas becerileri ise el ayak hareketlerinin kullanımı olarak ifade edilmektedir (MEB, 2013). Çocuğun motor gelişimi özellikle 0-6 yaş aralığında kayda değer bir şekilde önemsenmelidir. Çocukların sağlıklı büyüme ve gelişmesinde özellikle bu dönemde büyük ve küçük kaslarının gelişimine gösterilen özen etkili olmaktadır (Özyürek vd., 2015). Ebeveynlerin okul öncesi dönemde çocuklarının fiziksel hareketlerini desteklemeleri ve çocukların sıkılmayacakları etkinlikleri bulup yaptırımları önemlidir.

Öz Bakım Becerileri: Temizlik, el yüz yıkma, giyinme, tuvalet eğitimi, oyuncaklarını toplama, tehlikelerden korunma gibi öz bakım becerileri; ilkin ev ortamında daha sonra da okul ortamında çocuklara kazandırılmaya devam edilmektedir (Dinçer vd., 2017). Çocukların temel ihtiyaçlarını başkalarına ihtiyaç duymadan yapabilmesi onlar için çok önemlidir. Çocuğun öz bakım becerilerini gereği gibi yapması, ona güven kazandırmakta ve aynı zamanda diğer gelişim alanlarını da etkilemektedir (Yalçın vd., 2013). Çocuğun bütün hayatı boyunca edineceği bu becerileri için ebeveynin üstleneceği rol ve sahip olduğu öz yeterlik önemli olacaktır. Çocukların beslenme ve temizlik ihtiyaçlarının karşılanması için onlara rehberlik eden ebeveynler, onların bu alışkanlıkları kazanmasında oldukça etkilidir (Ekim, 2015). Ebeveynlerin çocuk sahibi olmadan önce çocukların bakım ve gelişimleriyle ilgili gerekli bilgi ve becerileri edinmeleri gerekmektedir (Gülay Ogelman & Çiftçi Topaloğlu, 2014). Ebeveynler, kendine ait eşyalarını ve oyuncaklarını düzenli bir şekilde toplaması için çocuğa imkân sağlamalıdır. Çocuğun kullandığı lavabo, tuvalet; masa ve çekmecelerin temizliği ve düzeniyle çocukların ilgilenmesi için fırsatlar verilmelidir (Dinçer vd., 2017). Aynı ortamı paylaştıkları çocuklarına model olmaları, giyim, beslenme, temizlik gibi konularda onlara rehberlik etmeleri ve bunu istemeleri de ebeveynlerin belli bir düzeyde öz yeterliğe sahip olmalarıyla bağlantılıdır.

Genel Öz Yeterlik: Kişinin, yaşam koşulları karşısında zorlandığı, mücadele edemediği, aşına olmadığı durum ve problemlerle uğraşmadaki genel güveni olarak tanımlanabilmektedir (Scholz vd., 2002, Akt. Aypay, 2010). Ebeveynlerin genel öz yeterliliklerin yüksek olması çocukları için de önemlidir. Çünkü çocuklar anne ve babalarını kendilerini tehlikelerden uzak tutan ve onlarla birlikte çalışmaktan mutlu olan kişiler olarak görmektedirler. Çocukların eğitimi ile ilgilenen ve çocuklarının farkında olan yüksek öz yeterliliğe sahip ebeveynlerin çocukların başarısı üzerinde olumlu etkisi söz konusudur (Kong & Yasmin, 2022).

Ölçeğin alt boyutları ve bu alt boyutlara göre belirlenen maddeler göz önünde bulundurulduğunda ebeveynin okul öncesinde çocukların gelişimi açısından önemi ve ebeveynin öz yeterliliğini ölçecek bir aracın da önemi de ortaya çıkmaktadır.

Geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılan ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,95 düzeyinde çok yüksek, Bilişsel Gelişim ve Sosyal Duygusal Gelişim Cronbach Alpha katsayıları 0,91 düzeyinde çok yüksek; Motor Gelişim 0,88 düzeyinde, Öz Bakım Becerileri boyutu 0,88 düzeyinde, Dil Gelişimi 0,86 düzeyinde ve Genel Öz Yeterlik 0,79 düzeyinde yüksek olarak tespit edilmiştir. Ölçekteki tüm maddeler için madde-toplam madde korelasyonlarının 0,40 ile 0,71 aralığında olduğu yani tümünün 0,30'dan yüksek olduğu belirlenmiştir. Alt ve üst %27'lik grupların karşılaştırılmasında ölçekteki yedi madde için t değerlerinin 0,05 düzeyinde geriye kalan tüm maddeler için 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca tüm alt boyutlarda ve ölçek genelinde üst ve alt %27'lik grupların toplam puanlarının karşılaştırılmasında tüm alt boyutlar için t değerlerinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlar, ölçekte kalan 34 maddenin geçerlik ve güvenirliklerinin yüksek olduğu, ayırt ediciliğinin iyi düzeyde olduğunu ve tüm maddelerin ölçekle uyumlu olduğunu göstermektedir.

AFA ile elde edilen altı faktörlü yapının geçerliği DFA ile test edilmiştir. Birinci düzey DFA sonuçlarına göre modelin uyum indeksleri kabul edilebilir düzeydedir. Bu sonuçlar ölçeğin altı faktörlü bir yapı oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçekten alınan toplam puanın kullanılmasına uygunluğu için ikinci düzey DFA uygulanmış ve altı faktörün tek faktör altında toplandığı bir model oluşturulmuştur. İkinci düzey DFA sonucunda da modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda altı faktörlü yapısı doğrulanan ölçeğin istenildiğinde tek faktörlü olarak da kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Bu ölçek geliştirme çalışmasında bazı ölçme uzmanlarına göre bir sınırlılık bulunmaktadır. Her ne kadar alanyazında yeterince büyük örneklemelerin rastgele ikiye bölünerek birinin AFA ve diğerinin

DFA için kullanılması uygun görülse de (Fabrigar vd., 1999), bazı araştırmacılar AFA için veriler toplanıp analiz edildikten sonra, DFA için geriye kalan sorular kullanılarak verilerin yeniden toplanmasını önermektedir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda yeni toplanacak veriler ile ölçeğin psikometrik özellikleri test edilebilir.

Sonuç olarak geliştirilen bu ölçek, 6 alt boyut “Bilişsel Gelişim, Dil Gelişimi, Sosyal Duygusal Gelişim, Motor Gelişim, Öz Bakım Becerileri ve Genel Öz Yeterlik” ve toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynler için Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeği’nin ebeveynlerin öz yeterliliğini ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir. Geliştirilen ölçek, hem faktörlü yapısı hem de tek faktörlü yapısı doğrulandığından her alt boyuttan elde edilen toplam puanlar ayrı ayrı değerlendirilebileceği gibi, ölçeğin toplamından elde edilen puanlar da tek başına değerlendirmede kullanılabilir. Ölçekten alınan toplam puanlar arttıkça ebeveynlerin öz yeterlilikleri de artmaktadır. Aynı şekilde her alt boyuttan alınan toplam puanların artması ebeveynlerin ilgili alt boyutta yeterliliğini arttırdığını göstermektedir. Bu bağlamda geliştirilen ölçeğin okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin öz yeterliliğini belirlemek için araştırmacıların çalışmalarına katkı sunması beklenmektedir.

Lisans Bilgileri

Siirt Eğitim Dergisi’nde yayınlanan eserler Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Copyrights

The works published in Siirt Journal of Education are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Etik Beyannamesi

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi beyan ederiz. Aynı zamanda yazarlar arasında çıkar çatışmasının olmadığını, tüm yazarların çalışmaya katkı sağladığını ve her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu bildiririz.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik kurul adı: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Yayın ve Etik Kurulu

Etik kurul karar tarihi: 25/09/2024

Etik kurul belgesi sayı numarası: 25243

Kaynakça

- Aksoy, V., & Diken, İ. H. (2009). Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(01), 59-70.
- Ansari, M., & Khan, S. A. (2015). Self-efficacy as a predictor of life satisfaction among undergraduate students. *The International Journal of Indian Psychology*, 2(2), 5-11.
- Arıcı, A. F. (2016). Erken çocukluk dil gelişiminde ailenin rolü. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 66-78.
- Arpacı, T., & Dönmez, H. (2024). 3-6 yaş çocuğu olan annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocukların psikososyal durumları arasındaki ilişki: tanımlayıcı araştırma. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 16(2), 25-32. doi:10.5336/nurses.2023-99869
- Aşkın Ceran, M. (2020). *Serebral palsili çocuğu olan ebeveynlerin öz yeterlik düzeylerinin belirlenmesi ve anne-baba ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Awang, P. (2015). *SEM made simple: A gentle approach to learning structural equation modeling*. MPWS Rich Publication, Bangi.
- Aypay, A. (2010). Genel öz yeterlik ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 113-131.
- Bağatarhan, T., & Nazlı, S. (2013). Ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz-yeterliklerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 7(31), 67-88.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (17. baskı.). Pegem Akademi: Ankara.
- Büyüktaşkapı, S. (2012). Annelerin özyeterlik algıları ile 1-3 yaş çocuklarının gelişimlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 18-30.
- Cansız, E. (2021). *3-6 yaş çocuğa sahip annelerin duygusal istismar potansiyelleri ile ebeveyn öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Cavkaytar, A., Aksoy, V., & Ardıç, A. (2014). Ebeveyn öz yeterlik ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışmasının güncellenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 4(1), 69-76.
- Cindioğlu, M. D. (2015). *3-6 yaş çocuğu olan depresyonlu ve depresyonu olmayan annelerin ebeveyn öz yeterlikleri çocuk mizaç algısı ve duygu sosyalleştirme tepkilerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Coleman, P. K., & Karraker, K. H. (1997). Self-efficacy and parenting quality: findings and future applications. *Developmental Review*, 18(1), 47-85.
- Coleman, P. K., & Karraker, K. H. (2000). Parenting self-efficacy among mothers of school-age children: Conceptualization, measurement, and correlates. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 49(1), 13-24.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (5. Baskı). Pegem Akademi: Ankara.
- Deleş, B., & Kaytez, N. (2022). Okul öncesi dönem çocuğu olan anne babaların çatışma durumları ve öz yeterlik algılarının incelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 5(9), 67-77.

- Demirdöven, B., & Özyürek, A. (2022). Okul öncesi çocuğu olan annelerin ebeveynlik öz yeterlikleri ve tutumları arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 495-510.
- Demirören, D., & Bingöl, T. (2022). Kısa süreli çözüm odaklı yaklaşıma dayalı ebeveyn öz-yeterliği geliştirme psiko-eğitim programının otizmli çocuğu olan annelerin ebeveyn öz-yeterliğine etkisi. *Journal of Sustainable Educational Studies*, (Ö1), 62-69.
- Dinçer, Ç., Demiriz, S., & Ergül, A. (2017). Okul öncesi dönem çocukları (36–72 ay) için özbakım becerileri ölçeği-öğretmen formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45(45), 59-78. doi.org/10.15285/maruaeabd.2686
- Ekim, A. (2015). Ebeveynlerin öz yeterlik algısının Türk okul öncesi dönem çocuklarının sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite davranışları üzerindeki etkisi. *Kapsamlı Pediatri Hemşireliği Sorunları*, 39(1), 1-13. Doi:10.3109/01460862.2015.1090500
- Ersanlı Kaya, C., & Hotun Şahin, N. (2020). Ebeveyn uyum desteği programı ile ebeveyn öz yeterlik algısının geliştirilmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Dergisi Çalışmaları*, 3(3), 319-328.
- Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., MacCallum, R. C., & Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological Methods*, 4(3), 272-299.
- Fadlillah, M., & Pangastuti, R. (2022). Parenting style to support the cognitive development of early childhood. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 7(1), 156-163.
- Fang, Y., Boelens, M., Windhorst, D., A., Raat, H., & Grieken A. (2021). Factors associated with parenting self- efficacy: A systematic review, *Jean Welay Leadding Global Nursing Research*, 77, 2641-2661.
- Gessulat, J., Oppermann, E., Choken, F., & Anders Y. (2023). Parental self efficacy in relation to family characteristics. *Journal of Early Childhood Research*, 21(2), 224-240.
- Guimond, A., Moore, H., Aier, D., Maxon, E. & Diken, I.H. (2005) Parental self-efficacy instrment for children with disabilities (PSICD). Unpublished scale. Arizona State University, Phoenix, AZ, USA.
- Gülay Ogelman, H., & Çiftçi Topaloğlu, Z. (2014). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 241-271.
- Güler-Yıldız, T., Şahin, F., Haktanır, G., & Holloway, S. (2021). Yenilenmiş Berkeley ebeveyn öz yeterlik ölçeği'nin (BPSE-R) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Journal of Education and Future*, (19), 13-23. doi.org/10.30786/jef.778666
- Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2014). *Multivariate data analysis*. Pearson Prentice Hall, Uppersaddle River.
- Henson, R. K., & Roberts, J. K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: Common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological measurement*, 66(3), 393-416.
- Maehr, M., & Pintrich, P. R. (1997). *Advances in motivation and achievement*, 10, 1-49. Greenwich, CT: JAI Press.
- Kandır, A., & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
- Kansu, A. F., & Hızlı Sayar, G. (2018). Öz yeterlik, yaşam anlamı ve yaşam bağlılığı kavramları üzerine bir inceleme. *Etkileşim*, (1), 78-89. doi.org/10.32739/etkilesim.2018.1.11

- Karlıoğlu, A., & Yıldırım Sarı, H. (2019). Zihinsel engelli çocuğa sahip babalarda ebeveyn öz yeterliliği, algılanan sosyal destek ve aile yükü ilişkisi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 16(2), 112-118.
- Ersanlı Kaya, C. (2013). *Gebelerde ebeveyn uyum desteği programının ebeveyn öz yeterlik algıları üzerine etkileri*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Kıvrak Kunt, P. (2019). *5-6 yaş çocukların annelerinin ebeveyn öz yeterlik algılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3. baskı). New York, NY: Guilford.
- Koçak, N., Pınarcık, Ö., & Ergin, B. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Konya örneği). *Asya Öğretim Dergisi [Asian Journal of Instruction]*, 3(1), 21-29.
- Kol, S. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 1-21.
- Kong, C., & Yasmin, F. (2022). Impact of parenting style on early childhood learning: mediating role of parental self-efficacy. *Front. Psychology*, 13. Doi: 10.3389/fpsyg.2022.928629
- Kotaman, H. (2008). Özyeterlilik inancı ve öğrenme performansının geliştirilmesine ilişkin yazın taraması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 111-133.
- Kotil, Ç. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeyinin etkisi*. 250901. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi.
- Koyaş, S. (2021). *Okul öncesi döneminde görülen saldırgan davranışların ebeveyn öz yeterlik algısına ve çocuğun mizaç özelliklerine göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Kurnaz, H., & Çelikkannat Nas, Ş. (2018). Ortaokul öğrencilerine yönelik eleştirel okuma öz yeterlik ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 11(2), 793-812.
- Kurt, H., & Aslan, D. (2020). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin öz-yeterlik, psikolojik sağlık ve ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 211-240.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575.
- MEB. (2013). 0-36 aylık çocuklar için eğitim programı. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Oğurlu, Ü. (2016). Üstün yetenekli çocuğa sahip ailelere yönelik eğitim programının ailelerin ebeveyn öz-yeterliliklerine ve farkındalıklarına etkisi. *Millî Eğitim*, 45(209), 144-159.
- Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440.
- Özdamar, K. (2016). *Ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi*. Eskişehir: Nisan Kitapevi.
- Özkan Kunduracı, H. K., & Aksoy, A. B. (2021). Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği Kısa Formunun Türkçeye uyarlanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(2), 885-903.
- Özkul, F. B. (2015). *48-60 aylık çocukların babalarının ebeveyn öz yeterlik algılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Okan Üniversitesi.

- Özyürek, A., Özkan, İ., Begde, Z., & Yavuz, N. F. (2015). Okul öncesi dönem çocuklar için hareket ve sosyal becerilerin gelişiminin desteklenmesine yönelik eğitim programı, *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, Special Issue 3, 89-98.
- Sakız, G. (2013). Başarıda anahtar kelime: öz-yeterlik. *Journal of Uludağ University Faculty of Education*, 26(1), 185-210.
- Sarısoy Aksüt, G. (2022). Ebeveyn öz-yeterliliği üzerine bir derleme: Müdahale programlarına yönelik bir bakış. *Nesne*, 10(26), 620-636.
- Seetharaman, M., Benjamin, A., McGrath, J. M., & Vance, A. J. (2022). Parenting self-efficacy instruments for parents of infants and toddlers: A review. *International Journal of Nursing Studies Advances*, 4, 100082. doi.org/10.1016/j.ijnsa.2022.100082
- Semerci, R., Ünver, S., Topçu, S. Y., Turan, F. N., Kostak, M. A., & Fındık, Ü. Y. (2022). Adaptation of Parental Self-Efficacy Scale for Child Autonomy Toward Minor Surgery to Turkish. *Journal of PeriAnesthesia Nursing*, 37, 632-639. https://doi.org/10.1016/j.jopan.2021.06.098
- Serin, G. E. Ç., & Girli, A. (2012). Zihinsel engelli ergenlerin sosyal beceri düzeyleri ve davranış problemleri ile ebeveynlerinin genel öz yeterlilik algı düzeylerinin karşılaştırılarak incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (34), 69-78.
- Sherer, M., & Adams, C. H. (1983). Construct validation of the self-efficacy scale, *Psychological Reports*, 53(3), 899-902. https://doi.org/10.2466/pr0.1983.53.3.899
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. 6. Baskıdan Çeviri Editörü: Mustafa Baloğlu. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tanlası, B. (2023). *Aile apartmanında yaşayan annelerin ebeveyn öz yeterliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye sosyal- bilişsel bir bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30.
- Teti, D. M., & Gelfand, D. M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: The mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development*, 62(5), 918-929.
- Tuncer, M., & Oskay, Ü. Y. (2023). The validity and reliability of the perceived maternal parenting self-efficacy scale: Turkish version. *CURARE Journal of Nursing*, (1), 17-22. doi.org/10.26650/CURARE.2023.0030
- Uyanık Balat, G. (2014). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin özyeterlilik ve mevcut düzeylerinin incelenmesi. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 661-677.
- Verici Kılıç, Ç., & Kavlak, O. (2024). Algılanan anne ebeveynlik öz yeterlilik ölçeği'nin Türk toplumuna uyarlanması. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 57-65.
- Yalçın, M., Başar, M., & Çetinkaya, A. (2013). Okul öncesi eğitime 5-6 yaşında başlayan çocuklar ile 3-4 yaşında başlayan çocukların öz bakım becerilerinin veli görüşlerine göre incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 208-244.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Kabakçı Yurdakul, I., Çoklar, A. N., & Güyer, T. (2019). Exploration of parents' digital parenting efficacy through several demographic variables. *Education and Science*, 44(199), 149-172. doi:10.15390/EB.2019.7897
- Yeğenoğlu, F. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile ebeveyn öz yeterlik ve öfke düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Gazi Üniversitesi.

Extended Abstract

Introduction

Bandura, who opened the doors of different perspectives to make sense of human behaviors (Tatlıoğlu, 2021), defined the concept of “self-efficacy” with his work “Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change” published in 1977 (Kıvrak Kunt, 2019) and has been the subject of many studies worldwide with a history of nearly half a century (Sakız, 2013). Self-efficacy (Bandura, 1977) perceived self-efficacy includes the thoughts and opinions of individuals about their ability to manifest or produce anything. In daily life and business life, it is the individual's ability to make the best effort to achieve what he/she wants, to strive, not to give up, and the ability to resist (Ansari & Khan, 2015).

Parental self-efficacy is one of the many concepts derived from Bandura's concept of “self-efficacy”. Sarısoy Aksüt (2022) states that this concept was studied by Teti and Gelfand (1991) based on parenting and parental self-efficacy was introduced to the literature based on Bandura's theory. Coleman and Karraker (1997) also state that studies on this subject have increased recently. Parents are the closest people to the child and they spend the most time with the child. Therefore, the people who affect the child in many ways are primarily the parents and then those in the family environment (Bağatarhan & Nazlı, 2013). The fact that parents face some problems may cause them to have low self-efficacy and not to show the desired parenting behavior. Considering all these, the importance of parents' self-efficacy levels emerges (Aksoy & Diken, 2009).

Today, one of the concepts that is utilized to have information about child health and holistic development is parental self-efficacy (Seetharaman et al., 2022). Considering the guiding feature of self-efficacy for parents, parents need to realize this and discover their abilities (Coleman & Karraker, 1997). In the upbringing of preschool children, the expected level of parental self-efficacy is a necessity for the child to reach the desired goals in the future and to be successful in all developmental areas (Kansu & Hızlı Sayar, 2018). Parental self-efficacy significantly affects the development of preschool children in areas such as self-expression, intellectual enrichment, social adaptation, abandonment of unwanted behaviors, parent-child interaction, parental attitudes, and perspective on children's views (Aksoy & Diken, 2009; Kandır & Alpan, 2008). Most of the children of parents whose self-efficacy is not at the desired level are not at the desired level in all developmental areas (Büyüktaşkapu, 2012). Parents' fulfillment of their duties in a good way affects the child's developmental areas such as mental, moral, social and motor skills, and this situation is shaped by parents' self-efficacy (Bağatarhan & Nazlı, 2013; Gülay Ogelman & Çiftçi Toplaoğlu, 2014; Kandır & Alpan, 2008).

Most of the scales in the literature are adaptation scales and these scales are designed to measure parents' self-efficacy related to different skills and characteristics. There is no measurement tool that addresses the self-efficacy of parents of preschool children in terms of supporting children's developmental areas and parents' general self-efficacy. Therefore, this study aimed to develop a Parenting Self-Efficacy Scale for Parents with Preschool Children.

Method

Since the aim of this study was to develop the Parenting Self-Efficacy Scale for Parents with Preschool Children, the scale development process was followed methodologically. The prepared scale form was applied to a total of 770 participants, 385 for Exploratory Factor Analysis and 385 for Confirmatory Factor Analysis. EFA based on Principal Component Analysis method was used for construct validity. The appropriateness of the sample size was confirmed by KMO and Barlett statistics ($KMO=.938$; $X^2_{(385)}=16684,2$; $p<.05$).

Findings

As a result of the first EFA, overlapping items, items grouped under two-item factors, and 28 items with factor loadings below 0.50 and high factor loadings under a factor that was irrelevant in terms of content were removed from the scale. As a result of the EFA repeated for the remaining items, it was

determined that 34 items were grouped under six factors and these six factors explained 65.86% of the total variance. In addition, the scree-slope-accumulation graph was also examined and it was understood that the graph also gave information that the scale should consist of six factors. Thus, it was decided that the scale consisted of 34 items and the sub-dimensions of Cognitive Development, Social Emotional Development, Language Development, Motor Development, Self-Care Skills and General Self-Efficacy. The six-dimensional structure obtained by EFA was confirmed by both first-level CFA and second-level CFA.

The reliability and validity analyses of the scale were performed and the reliability coefficient was found to be very high at 0.95, the Cronbach Alpha coefficients for Cognitive Development and Social Emotional Development were found to be very high at 0.91, Motor Development was found to be high at 0.88, Self-Care Skills dimension was found to be high at 0.88, Language Development was found to be high at 0.86 and General Self-Efficacy was found to be high at 0.79. It was determined that the item-total item correlations for all items in the scale were between 0.40 and 0.71, that is, all were higher than 0.30. In the comparison of the lower and upper 27% groups, it was found that the t values for seven items in the scale were significant at the level of 0.05 and for all the remaining items at the level of 0.01. In addition, in the comparison of the total scores of the upper and lower 27% groups in all sub-dimensions and total of the scale, it was observed that the t values for all sub-dimensions were significant at the level of 0.01.

Discussion, Conclusion and Recommendations

These results show that the remaining 34 items in the scale have high validity and reliability, good discrimination, and all items are compatible with the scale. As a result, this developed scale consists of 6 sub-dimensions and a total of 34 items. It has been determined that the Parenting Self-Efficacy Scale for Parents of Preschool Children is a valid and reliable measurement tool that can measure parents' self-efficacy.